क्षौद्रप्रिय पु० क्षौद्रमिव प्रियः स्वादुत्वात् । १जलमधूकद्रुमे ६ब० । २मधुप्रिये त्रि० ।

क्षौद्रमेह पु० क्षौद्रमिव मेहः । मधुमेहे इक्षु मेहशब्दे ९१०पृ० सुश्रुतवाक्ये तल्लक्षणं दृश्यम् "कषायं मधुरं रूक्षं क्षौद्रमेहं वदेत्बुधः" भावप्र० ।

क्षौद्रेय न० क्षौद्रे भवः ठञ् । (मोम) सिक्थके राजनि० ।

क्षौम न०क्षु-मन् प्रज्ञा० स्वार्थे अण् । १दुकूले पट्टवस्त्रे । "श्रियः पद्मनिषण्णायाः क्षौमान्तरितमेखले" रघुः "क्षौममाकुलतया विचकर्ष" माघः "वसीरन्नानुपूर्व्येण शाणक्षौमाविकानि च" मनुः । क्षुमाया अतस्या विकारः अण् । २शणभेदजातवस्त्रे स्त्रियां ङीप् क्षौमी कन्या । क्षौमेण दुकूलेन परिवृतो रथः अण् । ३दुकूलपरिवृते रथे पु० । ४हर्म्यभेदे पु०न०कौटिल्यः । अट्टे अमरः । अट्टश्च प्राकाराग्रस्थितबलगृहमिति केचित् । मण्डपोपरि-निर्म्मित गृहम् (चिलेघर) इत्यन्ये । [शब्दचि० ।

क्षौमिक पु० क्षौममिव कायति कै-क । चोरनामगन्धद्रव्ये ।

क्षौमी स्त्री क्षुमैव स्वार्थे प्रज्ञा० अण् ङीप् । १अतस्यां (मसिना)ख्याते वृक्षे । क्षुमाया विकारः कन्या अण् ङीप् । २क्षुमाजातशणकृतकन्यायां स्त्री ।

क्षौर न० क्षुरेण निर्वृत्तम् अण् । १क्षुरकर्म्मणि केशकर्त्तने । तत्र विहितनक्षत्रादि क्षुरकर्म्मशब्दे २३८६ पृ० उक्त-प्रायं विशेषोऽत्र कश्चिदभिधीयते

"व्रतानामुपवासानां श्राद्धादीनाञ्च संयमे । न करोति क्षौरकर्म अशुचिः सर्वकर्मसु । स च तिष्ठति कुण्डेषु न-खादीनाञ्च सुन्दरि ! । तदेव दिनमानाब्दं तद्भोजी दण्ड-ताडितः" ब्रह्म वै० पु०२७अ० । "चन्द्रशुद्धिर्यदा नास्ति तारायाश्च विशेषतः । अक्षौरभेऽपि कर्त्तव्यं चन्द्रचन्द्र जयोर्द्दिने" ज्यो०त० । "मानं क्षौरे हन्ति गुरुः शुक्रं शुक्रो-धनं रविः । आयुरङ्गारको हन्ति सर्वं हन्ति शनैश्चरः" श्रीपतिरत्नमाला । "आज्ञया नरपतेर्द्विजन्मनां दारकर्म मृत सूतकेषु च । बन्धमोक्षमक्षदीक्षणेष्वपि क्षौरमिष्टमखिलेषु चोडुषु" भोजदे० । "देवकार्ये पितृश्राद्धे रवेरंशपरिक्षये । क्षुरिकर्म न कुर्वीत जन्ममासे च जन्मभे" वृद्धगार्ग्यः, "केशवमावर्त्तपरं पाटलिपुत्रं पुरीमहिच्छत्राम् । दितिमदितिञ्च स्मरतां क्षौरविधौ भवति कल्याणम्" ज्यो० त० । अत्र क्रमो वराहपु० "श्मश्रुकर्म कारयित्वा नखच्छेदमनन्तरम्" ज्योति० त० । "केशश्मश्रुलोम-नखानि वापयीत शिखावर्ज्जम्" शु० त० गोभिलः । "रोहिण्याञ्च विशाखायां मैत्रे चैवोत्तरासु च । मघायां कृत्तिकायाञ्च द्विजैः क्षौरं विवर्ज्जितम् । कृत्वा तु मैथुनं क्षौरं यो देवांस्तर्पयेत् पितॄन् । रुधिरं तद्भवेत्तोयं दाता च नरकं व्रजेत्" ब्रह्म० वै० पु० नापितगृहे क्षौरनिषधो यथा "स्वयं माल्यं स्वयं पुष्पं स्वयं घृष्टञ्च चन्दनम् । नापितस्य गृहे क्षौरं शक्रादपि हरेत् श्रियम्" कर्म्मलोचनः ।

क्षौरपव्य न० क्षुरं पविरिव स्वार्थे ष्यञ् । अति-तीक्ष्णे "क्वचिद्धंसं चित्रकथं क्षौरपव्यं स्वयं भ्रमिम्" भाग० ६, ५, ८ ।

क्षौरिक पु० क्षौरं शिल्पत्वेनास्त्यस्य ठन् । नापिते शब्दमा०

क्ष्णु तेजने अदा० पर० सक० सेट् । क्ष्णौति अक्ष्णावीत् । चुक्ष्णाव । क्ष्णविता क्ष्णुतः । "वाचं क्ष्णुवानोदमयन् सपत्नान्" अथ०५।२०।१ । "उभयतो हीदं वाचः क्ष्णुतम्" शत० ब्रा० ६,३,१,२४ ।

क्ष्णुत त्रि० क्ष्णु-क्त । तीक्ष्णीकृते अमरः ।

क्ष्णोत्र न०क्ष्णु-करणे त्रल् । अस्त्रतेजने शाणाख्ये यन्त्रभेदे । "क्ष्णोत्रेणेव स्वधितिर्मांसशीतम्" ऋ० २,३७,७ ।

क्ष्मा स्त्री क्षमते भारं क्षम-अच् उपधालोपश्च । १धरायाम् । अमरः "क्ष्मां लम्भयित्वा क्षमयोपपन्नम्" रघुः । "नचोदक प्रवेशेन न च क्ष्माशयनादपि" भा० व० १९९ अ० । "क्ष्मया चरति परि सा वृणक्तु नः" निरु० धृता ऋक् २एकसंख्यायाञ्च ।

क्ष्माज पु०क्ष्माया जायते जन-ड । १मङ्गलग्रहे २नरकासुरे च

क्ष्मापति पु० ६त० । भूपे क्ष्मानाथादयोऽप्यत्र ।

क्ष्माभुज् पु० क्ष्मां भुनक्ति अवति भुज-क्विप् । भूमिपाले

क्ष्माभृत् पु०क्ष्मां बिभर्त्ति पालयति धारयति वा भृ-क्विप् तुक् च । १राजनि २पर्वते च तस्य भूमिधरत्वात्तथात्वम् ।

क्ष्माय विधूनने कम्पने भ्वा०आत्म० अक० सेट् । क्ष्मायते । अक्ष्मायिष्ट चक्ष्माये ईदित् क्ष्मातः । "अक्ष्मायन्त महीं गृध्राः" "चक्ष्माये च महीं रामः" भट्टिः । णिचि पुक् यलोपश्च । क्ष्मापयति ।

क्ष्मील निमेषे भ्वा० पर० अक० सेट् । क्ष्मीलति अक्ष्मीलीत् चिक्ष्मील । निमेषः पक्ष्मभिश्चक्षुषोरावृतिः ।

क्ष्विड स्नेहे भ्वा० आत्म० अक० मोक्षे सक० सेट् । क्ष्वेडते लृदित् अक्ष्विडत् । चिक्ष्विडे ञीदित् । क्ष्वेडितम् । आदित् क्ष्वेट्टम् क्ष्वेडितं तेन "नास्फोटयेन्नचाक्ष्वेडेत्" मनुः । परस्मैपदमार्षम् एवं "क्ष्वेडन्तोधावमानाश्च